

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato: 19.09.2019
Vår ref.: 201706581-10
Arkiv: 312
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Ingrid Haug

NVEs innstilling - Søknad om å slippe krav om minstevannføring forbi Luostejok kraftverk, Porsanger kommune i Finnmark

NVE har mottatt søknad fra Luostejok Kraftlag SA om å slippe krav om minstevannføring forbi Luostejok kraftverk. Begrunnelsen for søknaden er at nyere undersøkelser viser at den berørte elvestrekningen bidrar marginalt med produksjon av laks i vassdraget. NVE mener det er viktig å opprettholde en minstevannføring på elvestrekningen av hensyn til andre vannlevende organismer. NVE legger vekt på at Luostejokka er både vernet vassdrag og nasjonalt laksevassdrag.

NVE anbefaler ikke at Luostejok Kraftlag SA får tillatelse til å slippe krav om minstevannføring forbi Luostejok kraftverk i Luostejokka i Porsanger kommune.

Om søknaden

NVE har ved brev av 18.08.17 mottatt søknad fra Luostejok Kraftlag SA om å slippe krav om minstevannføring forbi Luostejok kraftverk i Luostejokka, en sideelv i Lakselvvassdraget i Porsanger kommune

Luostejok Kraftlag SA fikk fornyet konsesjon til fortsatt regulering av Gaggavatn ved kongelig resolusjon av 15.02.2008. Det ble samtidig pålagt en helårig minstevannføring på den utbygde strekningen på 0,8 m³/s. Før konsesjonsfornyelsen var det ingen minstevannføring i elva. I henhold til manøvreringsreglementet post 2 heter det at:

«Det skal til enhver tid slippes en minstevannføring på 0,8 m³/s. Hvis tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet skal hele tilsiget slippes. Minstevannføringskravet kan tas opp til ny vurdering etter at vannslippets virkning på produksjon av laks er tilstrekkelig dokumentert, begrenset oppad til en periode på 10 år.»

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Luostejok Kraftlag SA viser til fiskeundersøkelser utført i perioden 2014 – 2016 (Naturtjenester i Nord 2017 og 2019) som konkluderer med at Luostejokka bidrar minimalt til produksjon av laksefisk i vassdraget. Kraftlaget søker derfor om å stoppe slippet av minstevannføring i elva. De begrunner søknaden med at fritaket for minstevannføring vil gi en økning i kraftverkets produksjon på ca 1,2 GWh. Videre mener kraftselskapet at det vil være positivt for kraftverkets driftskostnader ved at man slipper kostnader til fiskeundersøkelser og til vedlikehold av minstevannføringsanordninger.

Vassdragsreguleringsloven § 9 gir eieren av vassdragsanlegg mulighet til å søke om å få endret de vilkårene som er fastsatt i en konsesjon. Dette omfatter endringer i manøvreringsreglementet. For Luostejok kraftverk er det også åpnet for å søke om endring av minstevannføring i selve konsesjonen av 15.02.2008.

Saken behandles etter bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 9.

Beliggenhet og eksisterende forhold i vassdraget

Luostejok kraftverk utnytter et fall på 31 m i elva Luostejokka, en sideelv til Lakselva i Porsanger kommune. Kraftverket ble satt i drift i 1956 og har i dag en midlere årsproduksjon på rundt 10,7 GWh og en installert effekt på 1,7 MW. Luostejok kraftverk er under oppgradering og det ble i NVEs vedtak av 16.05.2017 gitt konsesjonsfritak for en økning av maks slukeevne fra 7 til 10 m³/s. Installert effekt er planlagt å øke til 2,5 MW. Oppgraderingen er beregnet å gi en produksjonsøkning på drøye 3 GWh.

Kraftverket har inntak i magasinet Gaggavatn som er regulert med fem meter mellom HRV på 103,97 og LRV på 98,7. Fra inntaksdammen føres vannet i et frittliggende trerør ned til kraftstasjonen.

Luostejokka er ca. 1,5 km lang fra Gaggavatn og ned til utløpet i Lakselva. Selve utbyggingsstrekningen er på ca. 750 m. De øvre 250 m av utbyggingsstrekningen er hurtigrennende strykstrekninger inkludert Lailafossen. Deretter kommer en strekning på ca. 500 m med roligere partier. Fra utløpet av kraftstasjonen renner elva igjennom to elveutvidelser (lombolaer) med et stryk mellom, før den munner ut i Lakselv.

Lakselvvassdraget har status som nasjonalt laksevassdrag og er også vernet i Verneplan for vassdrag. Luostejokka er potensielt lakseførende opp til Lailafossen som er et naturlig vandringshinder.

Figur 1 Luostejok kraftverk. Oversiktskart Lakselvvassdraget. NVE atlas.

Figur 2 Luostejok kraftverk. Oversiktskart Luostejokka. NVE atlas.

Fordeler og ulemper med fritak fra minstevannføringskravet.

Luostejok Kraftlag gir følgende oppsummering av fordeler og ulemper med søknaden om fritak:

«Kraftverkets økonomi i dag er marginal, samtidig som den rehabiliteringen som planlegges nå er helt nødvendig for «et videre liv». Et fritak fra kravet om minstevannføring vil være positiv ved:

- *Økning av kraftverkets produksjon av grønn energi med ca. 1,2 GWh/år. Produksjonsøkningen fra dagens 10 til 14,2 GWh er sammensatt som følger:*
 - *Dagens produksjon 10,0 GWh*
 - *Nytt aggregat med dagens tapping 0,7 GWh*
 - *Økt maks tapping fra 7 til 11,0 m³/s 2,3 GWh*
 - *Fritak minstevannføring 1,2 GWh*
 - *Produksjon med nytt aggregat og fritak minstevannføring 14,2 GWh*
- *Positiv effekt på kraftverkets driftskostnader ved at man slipper kostnader til fiskeundersøkelser og til vedlikehold av minstevannføringsanordninger.*

Negative konsekvenser iforhold til dagens, vil bli at Lailafossen blir helt tørrlagt, (bortsett fra et lite uregulert resttilsig på strekningen), iforhold til dagens minstevannføring på 0,8 m³/s.

Minstevannføringen vises ikke nevneverdig i det brede og steinete elveleiet. (Se bilder i avsnitt 3.1). Det antas derfor at minstevannføringen ikke har betydning for naturverdier.

Det er ikke gjort noen nye hydrologiske vurderinger etter søknaden om ny konsesjon fra 2002. I vurderingene for denne søknaden er normalperioden 1960 til 1990 brukt. En rapport fra NVE tilsier en økning i avløp ved Skoganvarre på 7% i forhold til perioden 1930 - 1960. Med dagens klimautvikling må det forventes at dette har økt ytterligere. Forutsetningene fra søknaden er derfor brukt her. Kurve som viser simuleringer av vannføringen i Lailafossen er vedlagt søknaden.

I søknaden om fornyelse av konsesjon fra 2002 er tiden med kun minstevannføring i Lailafossen beregnet til minst 150 døgn. For 50 percentilet er antall dager med kun minstevannføring beregnet til ca. 270.

Ved søknad om å øke maks slukeevne fra 7 til 10 m³/s ble det konkludert med en økning på 10 - 15 døgn. Det planlegges ikke økt slukeevne for det tilfelle at minstevannføringskravet frafalles. Antall døgn med tørrlagt elvesterkning vil derfor i snitt bli samme som planlagt antall døgn med minstevannføring. I tørre år noen flere og i våte år noen færre.

Dette er forsøkt illustrert på vedlagt kurve for simulering av vannføring i Lailafossen. Simuleringen finnes som vedlegg 1.»

Høring

Søknaden er kunngjort i lokale aviser og lagt ut til offentlig ettersyn i Porsanger kommune. Søknaden er sendt på høring til lokale myndigheter, interesseorganisasjoner og berørte parter den 27.11.2017 med høringsfrist 28.02.2018.

NVE har mottatt følgende uttalelser i saken:

Fylkesmannen i Finnmark uttaler i brev av 22.12.2017:

«Vi viser til pålegg av 22. april 2014 gitt av Miljødirektoratet og uttaler følgende:

Fylkesmannen vurderer ikke søknaden fra Luostejohk Kraftlag, fordi Miljødirektoratet er myndigheten på anadrom fisk i regulerte vassdrag og skal behandle søknaden.

Kravet til minstevannføring gjelder for en kort strekning av Luostejohka, fra dammen til utløpet av kraftstasjonen, eller 770 meter av elva. Lailafossen reduserer denne strekningen til 500 meter fordi fisk ikke kan vandre fossen ved minstevannføring. Dette betyr at søknaden handler om 500 meter av Luostejohka, fordi kravet til minstevannføring særlig er forankret i hensyn til laks.

Fylkesmannen mener at det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap til å vurdere å stanse minstevannføringen, både fordi undersøkelsesperioden (2014-2018) ikke er avsluttet og fordi pålegg 7 ikke er realisert i tilstrekkelig grad.

Kommentarer til pålegg 7

Reguleringen har ødelagt gytemulighetene for laks i Luostejohka fra Lailafossen til utløpet av kraftstasjonen eller 500 meter av elva. Dette område vil trolig kunne bli egnet oppvekstområde for laks om forholdene legges til rette for det og minstevannføringen beholdes.

Minstevannføringen har i dag lite effekt for laks fordi elva fremstår som tørrlagt hvor kuppelstein preger flat elvebunn i perioder uten flom eller høy vannføring. Vi mener at fiskeforsterkende tiltak også kan være å tilpasse elvebunnen til minstevannføringen ved å endre profilen i elveleiet og legge ut gytegrus hvor det plantes befruktet lakserogn. Vi mener at kompetent instans må vurdere dette og andre alternativ for fiskeforsterkende tiltak på denne strekningen før en tar stilling til søknaden.»

Finnmark Fylkeskommune uttaler i brev av 27.02.2018:

«Friluftsliv

Tiltaket vil ikke komme i konflikt med friluftslivet.

Miljø

Vedlagt i søknaden henvises det til rapport «Reguleringsundersøkelser i Luostejohka, Laksevassdraget 2014-2016». Rapporten viser til fangst og gytefiskregistreringer av anadrom og ikke anadrom fisk i Luostejohka og Laksevassdraget. Basert på undersøkelsene vurderes Luostejohka å bidra minimalt til produksjonen av laksefisk i vassdraget. Fangst av fisk i den direkte berørte strekningen indikerer likevel at elvestrekket fungerer som habitatområde for ulike arter, og på den måten har en reell funksjon på grunn av dagens krav om minstevannføring.

Et eventuelt frafall av minstevannføring vil ha negative konsekvenser for innlandsfisk og andre ferskvannsorganismer gjennom redusert vannføring og tap av leveområder. Tiltaket vil i stor grad omfatte de øvre delene av Luostejohka. Tiltaket oppfattes derfor ikke som en vesentlig

trussel for områdets mangfold og produktivitet med tanke på innlandsfisk. I denne sammenhengen må det derimot vektlegges at Luostejohka også er et nasjonalt laksevassdrag.

En egen uttalelse med henhold til anadrom laksefisk og miljøverdier må innhentes fra Fylkesmannen i Finnmark.

Tiltaket vil ikke ha negative konsekvenser for jaktbart vilt.

Vannforvaltning

Vannforskriften og de regionale vannforvaltningsplanene skal sikre at overflatevann beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk og kjemisk tilstand. Tiltakets effekt må derfor vurderes etter vannforekomstens konkrete kvalitetselementer. Det er endringer i disse elementene som fastslår hvilken effekt tiltaket har på vannforekomstens miljøtilstand og miljømål.

Vannforekomsten Luostejohka – Lailafossen omfatter den direkte berørte strekning av Luostejohka. Vannforekomsten er klassifisert som en sterkt modifisert vannforekomst. Vannforekomsten er derfor gitt mindre strenge miljømål. Konkrete miljømål for vannforekomsten er fungerende akvatisk økosystem med moderat økologisk potensial.

Sterkt modifiserte vannforekomster forutsetter at det ikke forekommer ytterligere forringelse av tilstanden. Samtidig skal det sikres en høyst mulig tilstand for overflatevann og grunnvann gitt de store påvirkningene som er til stede. Miljøtilstanden moderat økologisk potensial forutsetter moderate endringer i verdiene for relevante biologiske kvalitetselementer sammenlignet med verdiene funnet ved maksimalt økologisk potensial.

Det er opp til NVE som ansvarlig sektormyndighet å vurdere det omsøkte tiltaket opp mot vannforskriften, regional vannforvaltningsplan og vannforekomstenes miljømål. Vannforskriftens § 12 om «ny aktivitet eller nye inngrep» er sentral i dette tilfellet.

Finnmark fylkeskommune ønsker å holdes oppdatert om utfall av høringen.

Kulturminner

Finnmark fylkeskommune kjenner ikke til automatisk freda kulturminner som vil bli påvirket av tiltaket og har derfor ingen merknader.

Vi minner midlertidig om aktsomhetsplikten. Skulle det under arbeidet likevel komme fram gjenstander eller andre spor fra eldre tid, må arbeidet stanses omgående og melding sendes Finnmark fylkeskommune, jf. Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (Kulturminneloven), § 8. Denne meldeplikt må formidles videre til de som skal utføre tiltaket.

Denne uttalelsen er gitt på vegne av Finnmark fylkeskommune. Vi gjør oppmerksom på at det skal innhentes inn egen uttalelse fra Sametinget, avdeling for miljø, areal og kulturvern, Finnmark.

Lakseelv Grunneierforening oppsummerer følgende i brev av 05.03.2018

«Styret i Lakselv grunneierforening ser det som positivt at vurdering av slipp av minstevannføring tas opp til behandling. Styret i Lakselv grunneierforening har diskutert søknaden om å slippe minstevannføring på den regulerte strekningen. Styret har ingen innsigelser på søknaden til Luostejok Kraftlag om slipp av minstevannføring fra Luostejok

kraftverk, men gir forslag om krav til fysiske biotopjusterende tiltak tilknyttet anadrom fisk basert på føre-var prinsippet, og krav til overvåking av hydrologi og årlige fiskeundersøkelser.»

Med tilleggsuttalelse av 25.05.2018:

«Det vi nå ser, er at det berørte området vil være langt større enn kun den regulerte strekningen, især hvis det vil bli produksjonsstans ved anlegget. Etter observasjonen gjort 6. april av reduksjon i vannføring er vi nå bekymret over mulige miljøkonsekvenser for et totalt bortfall av minstevannføring i et nasjonalt laksevassdrag. Hvis det blir innvilget at LKSA får fritak for minstevannsføring, og det samtidig blir driftsstans i kraftverket, vil dette påvirke et langt større område enn det som er beskrevet i høringsnotatet. Dette vil igjen være kritisk for viktige gyte- og oppvekstområder for anadrom laksefisk og akvatisk miljø i området Øvrevann til kraftverket, og sone 4, som markert på kartet nedenfor, tilsvarende drøyt 5 kilometer elvestrekning, medberegnet noen innsjølignende kulper i området.

Vi opplever at produksjonsstansen i seg selv er alvorlig nok for oppvekstområder for anadrom fisk nedstrøms kraftverket, spesielt mhp at dette er et nasjonalt laksevassdrag hvor regulanten ikke har noen mulighet for å slippe ekstra vann ved utfall eller stans i kraftverket. På bakgrunn av dette ber vi om at NVE tar hensyn til denne høringsuttalelse når de vurderer den nye reguleringen med mulig bortfall av minstevannføring. Lakselv grunneierforening mener det er et godt grunnlag for å påstå at det ved bortfall av minstevannsføring og produksjonsstans, så berøres et langt større område enn det som er beskrevet i rapporten fra Naturtjenester i Nord, og ber dette undersøkes og dokumenteres nærmere før reguleringsregimet endres. Vi ber også om at NVE sitt miljøtilsyn ser på saken slik at det blir gjort en objektiv vurdering av hendelsen.

Lakselv grunneierforening ønsker ikke å komme med et ønske om at minstevannsføringen på 0,8 m³ på regulert strekning beholdes, men at det heller bør ses på en løsning hvor man benytter seg av målestasjonen i Skoganvarre, og at det stilles krav om at det aldri må være mindre enn 4 m³ som passerer denne, og at det samtidig vurderes reglement for raske vannstandsreduksjoner og mulighet for å slippe vann i elva ved eventuelle utfall eller stans i kraftverket.»

Porsanger kommune har fått saken til høring, men har ikke uttalt seg.

Sametinget har ikke fått saken om fravik av minstevannføring på høring, jf. merknadene til fylkeskommunen. NVE viser imidlertid til Sametingets uttalelser til oppgraderingen av Luostejok kraftverk av 26.05.2017 der de uttaler følgende: «Etter vår vurdering av beliggenhet, omfang og ellers kjente forhold kan vi ikke se at det er fare for at det omsøkte tiltaket kommer i konflikt med automatisk fredete samiske kulturminner. Sametinget har derfor ingen spesielle kulturminnefaglige merknader til tiltaket, og kan ikke se at tiltaket utløser konsesjonsplikt.» (Ref. NVE 201605267-12)

Søkers kommentarer til høringsuttalelsene

Luostejok Kraftlag SA har gitt sine kommentarer til høringsuttalelsene i brev av 02.05.2018:

«2.1 Fylkesmannen i Finnmark

Fylkesmannen peker på at de ikke vurderer søknaden da det er Miljødirektoratet som er myndigheten vedr anadrom fisk. Vi forstår at NVE har hatt kontakt med Miljødirektoratet etter fylkesmannens uttalelse og vil ta denne kommunikasjonen videre.

Fylkesmannen peker videre på at det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap fordi undersøkelsesperioden ikke er fullført. Vi må her bare peke på konklusjonen fra Naturtjenester i Nord som nevnt i pkt. 1.

Innledningsvis i rapporten sier Naturtjenester i Nord at Undersøkelsene er i tråd med pålegget fra Miljødirektoratet og følger NS 9455.

Vedr pålegg 7 så vises igjen til Naturtjenester i Nord sin rapport. De forslår at dersom det gis fritak så bør det vurderes å gjennomføre avbøtende tiltak. Som mulig tiltak tenker de å utrede muligheten for et bedre og større gyteområde nedstrøms utløpet av kraftverket. (Se siste avsnitt i rapportens oppsummering).

2.2 Finnmark Fylkeskommune.

Mener at frafall av minstevannføring vil ha negative konsekvenser for innlandsfisk, selv om undersøkelsene viser at strekningen bidrar minimalt til produksjon av laksefisk i Lakselva. Her må vi igjen bare vise til konklusjonene i rapporten fra Naturtjenester i Nord.

De er også inne på krav til vannforvaltning. Her overlater de til NVE å vurdere tiltaket opp imot vannforskriftens § 12.

2.3 Grunneierforeningen

Det nevnes flere steder i uttalelsen at grunneierforeningen ikke har innsigelser på søknaden. I vurderingen på side 2 Utrykker de seg bekymret over tillatelsen som er gitt til å øke slukeevnen fra 7 til 10 m³/sek, noe de tror vil påvirke kjøre og driftsmønsteret i vassdraget, spesielt med tanke på at man vil kjøre etter pris i markedet. De har ingen problemer i forhold til dagens manøvreringsregime.

Vår umiddelbare kommentar til dette er at dette lille kraftverket ikke vil ha særlig mye å hente på start-/stopp kjøring, i hvert fall ikke i sommerhalvåret. Hovedmålet med økt slukeevne er å kunne nyttiggjøre de store vannmengdene på sommeren. Noe forenklet kan man si at vannet da enten kommer gjennom kraftverket eller over demningen. På vinteren kan det være mere aktuelt men da har man igjen frostfare å ta hensyn til. Alt i alt kan vi ikke se at den økte tappingen vil ha vesentlig betydning på manøvreringsregimet i forhold til dagens. Med Luostejok Kraftlags gode forhold til grunneierforeningen tror vi ikke det vil medføre problemer å tilpasse et kjøremønster slik at det ikke vil være skadelig for fisket i Lakselva.

(...)

Punkt 2 side 2 tar opp kompensasjon for virkninger av fritak for minstevannføring og økt slukeevne. Vi har forelagt uttalelsene for Naturtjenester i Nord. Deres kommentar er at dette slik de ser det dekkes av forslag til avbøtende tiltak, (se siste avsnitt i rapportens oppsummering). Disse tiltakene har Luostejok Kraftlag tidligere sagt seg villige til å vurdere.

Vi håper dette er tilstrekkelig for NVE sin videre behandling av saken.»

Utførte undersøkelser og kunnskapsgrunnlaget

Etter pålegg fra Miljødirektoratet har Luostejok Kraftlag SA gjort fiskeundersøkelser på den anadrome strekningen av Luostejokka. Det er Naturtjenester i Nord som har utført undersøkelsene som pågikk i perioden 2014-2019. Resultatene er dokumentert i to rapporter; «Reguleringsundersøkelser i Luostejokka, Lakselvvassdraget 2014-2018», Rapport 1 – 2017 og Rapport 2 – 2019.

Vi gjengir følgende fra sluttrapportens oppsummering (Naturtjenester i Nord, Rapport 2 – 2019):

«På stasjon 7-10 (den sterkt reguleringspåvirkte delen av Luostejohka) er det beregnet tetthet til 2,7 laksunger / 100 m². Det ble ikke funnet årsyngel eller yngre årsklasser av laks eller ørret som viser at det ikke er noen rekruttering av artene i den kraftig regulerte delen av Luostejohka. På stasjon 5-6 i Luostejohka (nedstrøms kraftstasjon) var tetthet 6,7 laksunger / 100 m² og det ble kun funnet årsyngel et år. På de mindre berørte strekningene (Skoganvarre og nedstrøms Øvrevann) ble det beregnet gjennomsnitt på 22,6 - 25,2 laksunger / 100 m² og alle alders og størrelsesgrupper av laksunger var representert.

Under gytefiskteellingene er det ikke registrert voksen laks eller ørret på strekningen mellom Lailafoss og lombolaen. Det ble registrert gytegroper av laks på nedsiden av kraftstasjonen. Hele strekningen mellom Lailafossen og Øvrevannet er inventert. Arealet mellom Lailafossen til lombola er på ca 4000 - m² som utgjør under 0,2 % av tilgjengelig areal i vassdraget, av dette er det ikke egnet gyteareal, mens oppvekstareal vurderes som middels godt. Selv med økt minstevannføring ville det ikke vært egnede gyteområder i Luostejohka på nedsiden Lailafossen.

Om det gis fritak for minstevannføring vil potensielt dagens vanndekte areal (ved minstevannføring) bli tørrlagt. Det vil si at om lag 0,2% av tilgjengelig elveareal i Lakselvassdraget vil forsvinne under eventuell tørrlegging. Basert på simuleringer vil dette sannsynligvis gjelde i perioden september-mai.

På nedsiden av kraftstasjonen i Luostejohka er det ingen gode gyte- eller oppvekstområder. Det er generelt høyt innslag av arter som ørekyt, gjedde, lake og harr fra Øvrevann og oppover og særlig i de stilleflytende delene av Luostejohka opp til kraftstasjonen. Generelt preges området av habitat som ikke favoriserer anadrom laksefisk unntatt korte strekninger med tydelig strømdrag.

En samlet vurdering så anser vi ikke den direkte regulerte delen fra Lailafossen – lombola med minstevannføring på 0,8 m³/sek som produksjonsareal for anadrom fisk i Lakselvassdraget. Det er ikke gytefisk om høsten, i tillegg til fravær av gyteområder og svært begrensede oppvekstområder. Selv med en økt minstevannføring ville ikke denne delen av vassdraget bidratt med noen smoltproduksjon da det er fravær av gyteområder og rekrutteringsområder.

Slik vi vurderer det så er det ikke faglig grunnlag å fortsette med minstevannføring der hensikten er å ivareta området (Lailafoss-lombola) som et produksjonsareal for anadrom laksefisk.

Nåværende minstevannførings-regime har ingen betydning for å sikre livskraftige bestander av sjøvandrende laksefisk i Lakselva. Men et viktig poeng er at om det gis frislipp til minstevannføring, samtidig som kraftstasjonen ikke kjøres. Så vil dette samlet kunne ha store negative konsekvenser videre nedover vassdraget (nedstrøms det undersøkte området).

Med at det er et anadromt nasjonalt laksevassdrag så skal det være strengt med hensyn på frislipp av minstevannføring. I forbindelse med restaurering av kraftstasjonen har man nå gode muligheter å gjennomføre miljøtiltak i denne delen av Lakselvassdraget som vil kunne ha positiv effekt på laksefiske i Lakselva.

Uavhengig om det gis fritak for minstevannføring bør det gjennomføres avbøtende habitatforbedrende tiltak i strømdraget på nedsiden av kraftstasjonen/lombola med å etablere et større gyte- og oppvekstområde med oppfølgende overvåking av denne delen av vassdraget. Det bør utarbeides en tiltaksplan for dette.»

Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere søknadens omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at kunnskapsgrunnlaget er godt nok utredet, jf. naturmangfoldloven § 8.

NVEs vurderinger

Sakens bakgrunn

Ved kongelig resolusjon av 15.02.2008 for fornyet reguleringskonsesjon for Gaggavatn ble det pålagt en minstevannføring på 0,8 m³/s fra Gaggavatn og forbi Luostejok kraftverk. Bakgrunnen for pålegget var i hovedsak med tanke på å muliggjøre potensielle gyte- og oppvekstareal for laks, og det ble lagt betydelig vekt på at Luostejokka er et vernet vassdrag og et nasjonalt laksevassdrag. Før konsesjonsfornyelsen var det ingen minstevannføring i elva, og den utbygde strekningen gikk stort sett tørr fra november til mai (ca. 150 døgn). I følge søknaden går det nå kun minstevannføring på utbyggingsstrekningen i 270 døgn i et midlere år (fra begynnelsen av august og frem til mai).

Den pålagte minstevannføringen på 0,8 m³/s tilsvarer alminnelig lavvannføring og NVE beregnet at pålegget ville medføre et produksjonstap i Luostejok kraftverk på 1,26 GWh, noe som tilsvarte omlag 12 % av midlere årsproduksjon den gang.

Kraftlaget var tvilende til hvorvidt den foreslåtte minstevannføringen ville ha noen effekt på lakseproduksjonen. Det ble derfor åpnet for at vannføringsslippen kunne tas opp til vurdering hvis det viste seg å ikke ha betydning for laksens bruk av området. Det ble tatt inn en bestemmelse i manøvreringsreglementets post 2 om at «Minstevannføringskravet kan tas opp til ny vurdering etter at vannslippets virkning på produksjon av laks er tilstrekkelig dokumentert, begrenset oppad til en periode på 10 år.»

Det står videre i departementets merknader til den kongelige resolusjonen:

«Før konsesjonæren eventuelt kan fremme en søknad om at pålegget om minstevannføring skal bortfalle, vil det være behov for minstevannslipp på strekningen inntil virkningene av vannslippet på produksjon av laks er tilstrekkelig dokumentert, men i alle tilfeller begrenset oppad til en periode på 10 år. Etter departementets vurdering må det kunne dokumenteres at minstevannføringen, sammen med produksjonsfremmende tiltak, i tilfelle ikke har medført økt produksjon av laks på utbyggingsstrekningen. Departementet kan, etter innstilling fra NVE, foreta endringer i minstevannføringen i manøvreringsreglementet. Dokumentasjon av minstevannføringens virkninger på lakseproduksjon forutsetter et hensiktsmessig opplegg for dette. Departementet vil vise til at overvåkning av lakseproduksjonen på strekningen kan pålegges av Direktoratet for naturforvaltning (DN) i medhold av konsesjonsvilkårenes post 8 om naturforvaltning. Departementet peker på at et overvåkningsopplegg for laks må stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og omfang.»

Departementet la altså til grunn at dersom det kan dokumenteres at minstevannføringen, sammen med produksjonsfremmende tiltak, ikke har medført økt produksjon av laks på utbyggingsstrekningen, kan departementet, etter innstilling fra NVE, foreta endringer i minstevannføringen.

Mulige skader og ulemper for allmenne interesser

Skader og ulemper knyttet til omsøkte fravik fra minstevannføring er i hovedsak knyttet til fisk og andre ferskvannsorganismer. Lakselvassdraget er et viktig vassdrag for anadrom fisk og har en lakseførende lengde på 40 km. Før reguleringen var Luostejokka lakseførende opp til foten av Lailafossen som er et naturlig vandringshinder. I dag er den anadrome strekningen definert opp til siste lomboaen nedstrøms utløpet av kraftstasjonen (lakseregisteret.no).

Figur 3 Oversikt over lakseførende strekning i Luostejokka. Fra Lakseregisteret.no

Naturtjenester i Nord (Rapport 2 2019) konkluderer i sine undersøkelser med at det er få gode gyte- og oppvekstområder for laks og ørret i Luostejokka. På aktuelle områder av selve utbyggingsstrekningen, fra foten av Lailafossen til lomboaen (utløpet av kraftstasjonen), består substratet i hovedsak av stor stein og blokk, og har ikke egnet gytesubstrat. Det antas at det har vært begrenset med gyting her også før utbyggingen, men det poengteres at reguleringen kan ha medført et grovere substrat enn det som opprinnelig var. Det ble funnet noen lakseunger som brukte nedre deler av regulert strekning som oppholdssted, men tettheten var lav. Det er også registrert individer av ørret, røye, ørekyte og lake i Luostejokka. Tettheten er lav på utbygd strekning, men blir høyere jo lengre ned i vassdraget fangsten er tatt.

Naturtjenester i Nord skriver at det i tørre perioder renner lite vann på strekningen med dagens minstevannføring. Økt vannføring vurderes imidlertid ikke til å kunne gi egnede gyteområder, men muligens noe egnede oppvekstområder dersom det kombineres med habitattiltak. Naturtjenester i Nord konkluderer med at Luostejokka bidrar minimalt med produksjon av laks i vassdraget og at det ikke er grunnlag for å fortsatte med minstevannføringen dersom en kun baserer seg på lakseproduksjon. Naturtjenester i Nord viser imidlertid til at perioder med produksjonsstans i kraftverket har medført tørlegging av oppvekstområder lengre ned i vassdraget. Dersom det gis fritak for minstevannføring, bør det garanteres at det ved slike episoder slippes tilstrekkelig vann fra Gaggavatn for å unngå at gyteområder oppstrøms Skoganvarre tørlegges.

Fylkesmannen i Finnmark mener reguleringen har ødelagt gytemulighetene for laks i Luostejokka og at dette området trolig vil kunne bli egnet oppvekstområde om forholdene legges til rette for det og minstevannføringen beholdes. Fylkesmannen viser til fangst av fisk i den direkte berørte strekningen og

mener det indikerer at elvestrekket fungerer som habitatområde for ulike arter og har en reell funksjon på grunn av dagens krav om minstevannføring. Et eventuelt frafall av minstevannføring vil ha negative konsekvenser for innlandsfisk og andre ferskvannsorganismer gjennom redusert vannføring og tap av leveområder.

Lakseelv Grunneierforening viser til hendelser ved brå stans i kraftverket og følgende reduksjon i vannføring nedstrøms. De påpeker at dersom det blir gitt fritak for minstevannføring, og det samtidig blir driftsstans i kraftverket, vil dette påvirke et langt større område enn tidligere antatt. Dette vil være kritisk for viktige gyte- og oppvekstområder for anadrom laksefisk og akvatisk miljø i områder nedstrøms Luostejokka.

NVE mener at selv om minstevannføring i Luostejokka vurderes å ha liten betydning for produksjon av laks i vassdraget vil vannslippet sørge for at elveløpet på utbyggningsstrekningen aldri går helt tørt. Dette er positivt for alle vannlevende organismer som benytter elva som habitat og bidra til å opprettholde noe biologisk liv på denne strekningen.

Fortsatt minstevannføring vil også sikre en viss vannføring i Luostejokka/Lakselva nedstrøms kraftverket ved eventuelle brå utfall av kraftstasjonen. Det er ikke omløpsventil i kraftstasjonen, men det er en bestemmelse i manøvreringsreglementet som sier at det ved stopp i kraftverket skal slippes vann fra Gaggavatn tilsvarende det som ville gått igjennom kraftverket. Ved brå og uplanlagte utfall vil det imidlertid ta tid før vannet fra Gaggavatn når utløpet av kraftstasjonen. NVE legger derfor vekt på at minstevannføringen bidrar til å opprettholde et visst vanndekket areal i slike situasjoner slik at tørrlegging av viktige gyteområder i vassdraget unngås.

Forholdet til verneplaner

Luostejok kraftverk med tilhørende magasin ligger i Lakselvvassdraget som er vernet i Verneplan for vassdrag III. For tiltak i vernede vassdrag skal det legges vesentlig vekt på verneverdiene, jf. vannressursloven § 34 og 35. Lakselvvassdraget er i verneplanen trukket frem med høy prioritet innenfor alle de fire vernegruppene vilt og fisk, friluftsliv, naturvitenskap og kulturvitenskap. Lakselvas nedbørfelt er også rangert som et viktig reinbeiteområde.

Lakselva er et Nasjonalt laksevassdrag og det er ikke tillatt med nye tiltak og aktiviteter som kan skade villaksen. Luostejok kraftverk ligger ovenfor de viktigste områder for anadrom fisk i vassdraget.

Forholdet til vanddirektivet

Luostejokka inngår i Lakselvvassdraget og Porsangerfjorden vannområde i Finnmark vannregion. Den berørte elvestrekningen er en del av vannforekomst «Luostejokka - Lailafossen» (224-271-R). I vannnett er vannforekomsten klassifisert som sterkt modifisert med moderat økologisk tilstand. Nedenfor kraftverksutløpet er vannforekomst Luostejokka nedre (224-272-R) registrert som naturlig vannforekomst med god økologisk tilstand.

I Klima- og miljødepartementets godkjenning av regional plan for Finnmark vannregion (2016– 2021) er ikke vannforekomst Luostejokka - Lailafossen godkjent med miljømål som er høyere enn dagens tilstand. Vannforekomsten har fått unntaksbestemmelsen «mindre strenge miljømål». Konkrete miljømål er fungerende akvatisk økosystem med moderat økologisk potensial.

Fritak for minstevannføring kan medføre endring av den økologiske tilstanden i elva slik at miljømålene i vannforskriften ikke nås eller at tilstanden forringes. NVE kan ikke se at samfunnsnyttene på 1,2 GWh er større enn tapet av miljøkvalitet som følge av permanent fravik fra pålagt minstevannføring, jf. vannforskriften § 12.

Forholdet til naturmangfoldloven

I NVEs vurdering av søknaden legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. NVE mener våre vurderinger er i tråd med prinsippene i naturmangfoldloven som skal ivaretas når vedtak treffes.

NVEs konklusjon

NVE har vurdert søknaden fra Luostejok Kraftlag SA om å slippe krav om minstevannføring forbi Luostejok kraftverk. Nyere undersøkelser viser at den berørte elvestrekningen bidrar marginalt med produksjon av laks i vassdraget. NVE mener likevel det er viktig å opprettholde en minstevannføring på elvestrekningen av hensyn til andre vannlevende organismer. Fortsatt minstevannføring vil også sikre en viss vannføring i Luostejokka nedstrøms kraftverket ved eventuelle brå utfall av kraftstasjonen.

NVE legger vekt på at Luostejokka er både vernet vassdrag og nasjonalt laksevassdrag, og mener derfor at det i denne saken ikke er forenlig med moderne vassdragsforvaltning å fravike fra pålagte minstevannføring.

NVE har ikke gjort noen ny vurdering av om dagens minstevannføring er tilstrekkelig for et fungerende akvatisk økosystem. Vi legger til grunn de vurderinger som ble gjort under konsesjonsbehandlingen og den kongelige resolusjonen i 2008.

NVE anbefaler ikke at Luostejok Kraftlag SA får tillatelse til å slippe krav om minstevannføring forbi Luostejok kraftverk i Luostejokka i Porsanger kommune.

Videre saksbehandling

Saken oversendes med dette til Olje- og energidepartementet for videre behandling. Sakens dokumenter er tilgjengelig i elektronisk format på SeDok.

Med hilsen

Rune Flatby
direktør

Carsten Stig Jensen
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi til:

LUOSTEJOK KRAFTLAG SA